Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2021, Issue 1, Volume 16, Pages 24-34.
ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
Submitted: 15. 02. 2021 | Accepted: 15.05. 2021 | Published: 30.06. 2021

DREPT INTERNAŢIONAL PRIVAT
PRIVATE INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

DREPTUL EUROPEAN AL CONTRACTELOR: EVOLUȚII RECENTE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ

EUROPEAN CONTRACT LAW: RECENT DEVELOPMENTS AND CURRENT SITUATION

ЕВРОПЕЙСКОЕ ДОГОВОРНОЕ ПРАВО: ПОСЛЕДНИЕ ЭВОЛЮЦИИ И ТЕКУЩАЯ СИТУАЦИЯ

BĂIEȘU Aurel* / BAIESU Aurel / БЭЕШУ Аурел

ABSTRACT:
EUROPEAN CONTRACT LAW: RECENT DEVELOPMENTS AND CURRENT SITUATION

This paper examines the steps taken in recent years to establish and develop European contract law. The process of harmonizing European contract law takes place in different ways. One way is to draw up and improve the EU acquis, which contains regulations on contracts. Another way is to develop a general theory of contracts, through optional instruments of uniform law, which serve as models for the EU and national legislators. Implicit harmonization of contract law also takes place through the adoption of uniform legal solutions in the process of modernizing civil law in different European countries.

Keywords: *European law, contract law, EU acquis, uniform law, comparative private law, civil code, cross-border transactions.*

JEL Classification: K12, K22

РЕЗЮМЕ:
ЕВРОПЕЙСКОЕ ДОГОВОРНОЕ ПРАВО: ПОСЛЕДНИЕ ЭВОЛЮЦИИ И ТЕКУЩАЯ СИТУАЦИЯ

В данной статье рассматриваются шаги предпринятые в последние годы для установления и развития европейского договорного права. Процесс гармонизации европейского договорного права происходит по-разному. Один из способов - разработать и улучшить acquis ЕС, в котором содержатся положения о контрактах. Другой способ - разработать общую теорию договоров с помощью факультативных инструментов единообразного права, которые служат моделями для ЕС и национальных законодателей. Неявная гармонизация договорного права также происходит через принятие единых правовых решений в процессе модернизации гражданского права в разных странах Европы.

* **BĂIEȘU Aurel** – doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova; (Chișinău, Republica Moldova). / **BAIESU Aurel** – Ph. D. in Law, Professor, University of European Studies of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **БЭЕШУ Аурел** – доктор юридических наук, профессор, Университет европейских знаний Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: aurelbaies@yahoo.com

Ключевые слова: *европейское право, договорное право, acquis ЕС, единообразное право, сравнительное частное право, гражданский кодекс, трансграничные сделки.*

JEL Classification: K12, K22
УДК: 347.7

REZUMAT:

DREPTUL EUROPEAN AL CONTRACTELOR: EVOLUȚII RECENTE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ

În prezentul articol sunt examinate demersurile întreprinse în ultimii ani în vederea constituirii și dezvoltării dreptului european al contractelor. Procesul de armonizare și uniformizare a dreptului european al contractelor se desfășoară pe diferite căi. Una din căi este elaborarea și perfecționarea acquis-ului UE, care conține reglementări în materia contractelor. O altă cale este elaborarea unei teorii generale a contractelor, prin intermediul instrumentelor de uniformizare a dreptului cu caracter opțional, care servesc drept modele pentru legislatorul UE și legislatorii naționali. Armonizarea implicită a dreptului contractelor are loc și prin adoptarea unor soluții juridice uniforme în procesul modernizării legislațiilor civile în diferite state europene.

Cuvinte-cheie: *drept european, dreptul contractelor, acquis-ul UE, drept uniform, drept privat comparat, cod civil, tranzacții transfrontaliere.*

JEL Classification: K12, K22
CZU: 347.7

Introducere

În pofida eforturilor de armonizare și uniformizare a dreptului contractelor întreprinse în ultimele decenii, obstacolele în calea activități comerciale transfrontaliere, create de diversitatea reglementărilor în materia contractuală, continuie să existe. În cadrul Uniunii Europene s-a remarcat că piața unică europeană se bazează pe o mare diversitate de contracte guvernate de legislații naționale diferite în materie. Este adevărat că legislația UE conține o serie de norme comune care abordează adesea probleme specifice, însă, aceste norme armonizate nu reglementează majoritatea domeniilor care intră în sfera dreptului contractelor și, acolo unde sunt aplicabile, în cele mai multe cazuri, acestea oferă statelor membre posibilitatea de a aplica norme substanțial diferite. În cadrul pieței unice europene, nu există un set unic de norme uniforme și cuprinzătoare în materia dreptului contractual care ar putea fi utilizate de către întreprinderi și consumatori în comerțul transfrontalier[1]. Diferențele între normele privind modul de încheiere sau rezoluțiune a contractelor, privind mijloacele juridice în cazul livrării unui produs defectuos sau privind dobânzile care trebuie plătite în cazul unei plăți efectuate cu întârziere, sunt resimțite în viața cotidiană atât de comercianți, cât și de consumatori. Aceștia întâmpină mari dificultăți atunci când încearcă să profite de avantajele pieței unice a UE: creșterea costurilor legate de necesitatea ajustării contractelor transfrontaliere la diferitele politici comerciale sau de traducerile dispozițiilor legislației naționale străine aplicabile, insecuritatea juridică cauzată de necesitatea aplicării legislației străine, ceea ce frânează dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, care reprezintă 99% din întreprinderile UE. Conștientizând problemele enunțate, în ultimele decenii, în cadrul instituțiilor UE, dar și în cadrul statelor europene, atât membre a UE, cât și a celor din afara Uniunii, s-au intensificat eforturile în vederea armonizării reglementărilor în materia contractelor, atât a celor interne cât și a celor transfrontaliere, iar sintagma ”dreptul european al contractelor” a apărut ca rod al acestor eforturi. Cu toate acestea, inițiativa supunerii contractelor unor reguli suprastatale a fost nu numai salutată, dar și criticată, atât în cadrul instituțiilor UE, cât și în mediul de afaceri, iar în doctrină se afirmă că ”dreptul european al contractelor” continuă să fie un drept virtual, întrucât este departe de a se fi constituit într-un corp de reglementări obligatorii. Mai mult ca atât, unii doctrinari se întreabă dacă dreptul european al contractelor, ca ramură de drept,

[1]Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

există în general, deoarece, aidoma lui Yeti[1], nu este suficient de a-i da un nume, pentru ca dreptul european al contractelor "unificat" să existe[2]. În cele ce urmează vom examina demersurile în vederea constituirii și dezvoltării acestui domeniu juridic, întreprinse în ultimii ani în Europa.

Demersuri doctrinare

Problemele armonizării și codificării dreptului european al contractelor au constituit obiectul preocupării unor universitari notorii, care au dedicat eforturi importante acestei opere. Se cuvine de notat că locul doctrinei este esențial în elaborarea dreptului european al contractelor, astfel încât demersurile doctrinare au devansat pe acelea ale instituțiile europene în acest proces. Astfel, începând cu anii 70 au fost înființate, în mod spontan, grupuri de cercetare, alcătuite în special din universitari, pentru a reflecta asupra regulilor comune ale dreptului contractelor, cu scopul de a face să conviețuiască diferitele tradiții juridice din Europa. Dintre acestea, ar trebui să menționăm, în primul rând, grupul numit *"Comisia pentru Dreptul European al Contractelor"* - o organizație neguvernamentală compusă din 22 de juriști din statele membre ale UE, prezidată de profesorul danez Ole Lando, care și-a desfășurat activitatea între 1982 și 2001 și care a publicat în 1995 prima versiune a *„Principiilor Dreptului European al Contractelor"* (*Principiile DEC*)[3].

Un grup la fel de renumit numit *"Grupul de Studiu pentru un Cod Civil european"* (*"Study Group on a European Civil Code", numit prescurtat "Study Group"*), compus din experți din 15 state membre ale UE și din unele state candidate la aderare, a fost înființat în 1998 de profesorul german Christian Von Bar. Acest grup s-a dovedit a fi deosebit de ambițios și a propus reguli pentru ansamblul dreptului privat european și nu doar pentru contracte. Lucrările grupului s-au desfășurat în câteva centre universitare europene - Osnabruck și Hamburg (Germania), Innsbruck și Salzburg (Austria), Amsterdam, Utrecht și Tilburg (Olanda) și au fost consacrate unor așa domenii ca contractele de vânzare de servicii de lungă durată, în special contractele de construcții și servicii acordate de profesioniști (avocați, medici, contabili); titlurile de valoare; obligațiile extracontractuale; transferul proprietății asupra bunurilor mobile; îmbogățirea fără justă cauză etc. Lucrările în cauză comportă cercetări comparate, având ca obiectiv final un proiect integru asupra domeniilor vizate care a devenit mai târziu proiectul Cadrului Comun de Referință (a se vedea *infra*).

Un alt grup, numit *"Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene"* (*"Research Group on EC Private Law"* denumit și *"Acquis Group"*), a căutat să evidențieze „principiile comune" ale dreptului contractelor, degajându-le din acquis-ul comunitar. Acest grup de universitari europeni a publicat două volume, unul privind obligațiile precontractuale, încheierea contractului și condițiile generale abuzive[4], celălalt privind regulile generale referitoare la livrarea mărfurilor, pachetele de servicii de călătorie și serviciile de plată[5].

Un alt proiect, întitulat *"Codul European al Contractelor"* care este rodul muncii grupului de lucru sub conducerea profesorului din Italia Giuseppe Gandolfi, efectuat în cadrul Academiei Privatiștilor Europeni de la Pavia (Italia), a fost publicat în 2001[6]. Codul reprezintă un ansamblu de reguli și soluții bazate pe legislațiile statelor membre ale UE și a Elveției și acoperă domeniile formării contractelor, conținutului și formei, interpretării și efectelor, executării și neexecutării, cesiunii contractului și stingerii lui, anomaliilor contractelor și remediilor.

Concomitent, au fost desfășurate activități de cercetare de către *"Asociația Henri Capitant a Amicilor Culturii Juridice Franceze"*(*"Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique*

[1] "Yeti" se presupune a fi un ipotetic om primitiv, de pe versantul sudic al munților Himalaia, cunoscut și ca „omul zăpezilor" sau „omul pădurii".

[2] Pichonnaz P. ***Le droit européen des contrats s'écrit-il à Bruxelles*** ? In : Revue de la Faculté ***de droit*** de l'Université de Liège. 2013, nr.1, p. 89-102.

[3] **Principles of European Contract Law. [Online]: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/ (Vizitat la: 24.03.2021).**

[4]Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Munich, 2007.

[5]Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Munich, 2009.

[6]Code européen des contrats - Livre Premier. Milano: dott. A. Giuffre editore, 2002.

Française") și de către *"Societatea de Legislație Comparată"*(*"Société de Legislation Comparée"*), care au publicat studiile "*Principii contractuale comune*" şi "*Terminologie contractuală comună*" [1].

Un alt grup, numit *"Grupul Trento"*, coordonat de profesorii Mauro Bussani și Ugo Mattei, a avut o abordare similară din 1994, prin căutarea „nucleului comun" (*common core*) al dreptului privat european[2]. Acest proiect nu a fost direct orientat spre dezvoltarea unui Cod civil european, ci se baza teoria lui Rodolfo Sacco[3], constând în compararea nu numai a soluțiilor tehnice și a regulilor de drept, dar și a surselor mai ascunse care pot influența soluțiile adoptate de judecători.

Un alt grup de cercetare din universitățile din Louvain și Maastricht, condus de profesorul Walter Van Gerven, a început în 1994 un studiu care constă în analiza cazurilor concrete prin compararea jurisprudenței diferitelor state Europene, ce alcătuiește *Ius Commune*[4].

Această enumerare a grupurilor de studiu, deși nu este exhaustivă, este suficientă pentru a demonstra interesul doctrinei europene în elaborarea dreptului european al contractelor.

Unele dintre aceste grupuri au primit chiar recunoaștere politică și finanțarea de către Parlament și Comisia Europeană. În special, prin Comunicarea Comisiei din 11 octombrie 2004 s-a încredințat Grupului de Studiu al unui Cod Civil European (*Study Group*) împreună cu Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene (*Acquis Group*) să elaboreze textul întitulat *"Proiectul Cadrului Comun de Referinţă. Principii, definiţii și reguli model ale Dreptului Privat European"* (*Draft Common Frame of Reference – DCFR*)[5], care a fost publicat în februarie 2009. Acest text se bazează pe versiunea revăzută a Principiilor DEC şi acoperă un spectru larg de domenii, cuprinzând compartimente referitoare la partea generală a obligațiilor, la contracte şi alte acte juridice, obligaţii şi drepturi corelative, unele contracte speciale, obligaţii necontractuale, dreptul de proprietate şi alte domenii. Unul din scopurile acestui proiect a fost de a furniza material pentru un posibil Cadru Comun de Referinţă „politic", care a fost preconizat în Planul de Acţiuni al Comisiei Europene din februarie 2003 (a se vedea *infra*). DCFR, aidoma unui cod, conține principii, reguli, însoțite de definiții în anexă. Prima ediție a fost urmată, în octombrie 2009, de șase volume (6563 de pagini!) de comentarii și note, care constituie „ediția completă" a DCFR. Se cuvine de menționat că publicarea acestei lucrări a suscitat atât elogii pentru activitatea desfășurată de membrii grupului de lucru și sprijin semnificativ din partea instituțiilor UE, cât și multe critici legate, în special, de natura juridică a DCFR, dar și de ideea însăși de codificare a dreptului european al contractelor.

Demersurile instituțiilor UE

În ultimele două decenii instituțiile UE constant au focusat atenția asupra problematicii elaborării unui drept european al contractelor. Prin Comunicarea sa Consiliului şi Parlamentului European din 11 iulie 2001 privind dreptul european al contractelor[6] Comisia Europeană a lansat un amplu proces de consultări publice asupra problemelor ce decurg din divergențele între legislațiile naționale în materia contractelor. În lumina reacțiilor primite, Comisia Europeană a publicat la 12 februarie 2003 un Plan de Acţiuni asupra unui drept european al contractelor mai coerent[7], în care, *inter alia*, s-a propus, să se revizuiască acquis-ul UE în domeniul dreptului consumatorilor, pentru a elimina neconcordanțele și a completa lacunele existente la nivel de reglementare. La fel, Planul de Acțiuni prevedea crearea unui *cadru comun de referinţă,* de care se va ghida legislatorul UE la adoptarea sau modificarea textelor legislative. Scopul a fost de a stabili un „set de definiții clare ale termenilor legali", „de a enunța principiile fundamentale" și „de a prezenta modele coerente de reguli de drept al contractelor, inspirate din acquis-ul UE sau din cele mai bune soluții existente în cadrul sistemele

[1]Fauvarque-Cosson B., Mazeaud D. European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules. Munchen: Sellier, 2008.

[2]Bussani M., Mattei U. ***The Common Core of European Private Law.*** Deventer : Kluwer, 2003.

[3]Sacco R. La comparaison juridique au service de la connaissance du droit. Paris : Economica, 1991.

[4]Beale H., Hartkamp A., Kotz H., Tallon D. Contract Law. Oxford: Hart Publishing, 2002.

[5]Principles, Definitions and Model Rules of European Pivate Law. Draft Common Frame of Reference. Germany, Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. 643 p.

[6] COM(2001) 398 final // Journal Officiel C 255 din 13.09.2001

[7] Communication de la Commission au Parlement europeen et au Conseil - Un plan d'action. COM(2003) 68 final. Journal Officiel C 63 din 15.03.2003.

juridice ale statelor membre"[3]. Ca urmare Comisia a finanțat lucrările unei rețele universitare internaționale care a efectuat cercetări juridice preliminare (a se vedea *supra*).

În Comunicarea sa COM (2005) 456 final din 23 septembrie 2005, Comisia Europeană realizează primul său raport anual cu privire la situația legislației europene a contractelor și la revizuirea acquis-ului. Acesta prevede implementarea DCFR în calitate de instrumentul opțional ca un „al 28-lea regim" care trebuie ales în mod expres de către părți și care nu ar pune sub semnul întrebării cele 27 de reglementări naționale existente[1].

În continuare, Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor prevede că conținutul și efectul juridic al acestui document "...poate varia de la un instrument legislativ cu caracter neobligatoriu până la crearea bazelor pentru un instrument opțional în dreptul european al contractelor"[2]. În același sens, considerentul 14 din Regulamentul nr. 593/2008 din 17 iunie 2008 cunoscut sub numele de Roma I privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale la fel se referă la un instrument opțional[3].

În continuare, la 26 aprilie 2010, Comisia a numit un grup compus din 18 experți din diferite țări europene, a căror misiune era să ajute Comisia să elaboreze o propunere pentru un cadru comun de referință în domeniul dreptului european al contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi, în special: a) prin selectarea părților din DCFR care se referă direct sau indirect la dreptul contractelor; și (b) restructurarea, revizuirea și completarea anumitor părți ale DCFR, luând în considerare atât alte cercetări efectuate în acest domeniu, cât și acquis-ul UE[4]. Acest program ambițios a fost realizat într-un singur an în douăsprezece sesiuni, rezultatul fiind Studiul de fezabilitate, care a fost publicat la 3 mai 2011[5].

Un alt demers pe calea creării unui drept european al contractelor a fost elaborarea de către Comisia Europeană a Cărții verzi privind opțiunile de politică în perspectiva unui drept european al contractelor pentru consumatori și întreprinderi, publicate la 1iulie 2010, în care au fost prezentate șapte opțiuni posibile pentru a consolida piața internă prin ameliorarea coerenței reglementării în materia contractelor:

• o recomandare din partea Comisiei, la care ar fi anexat un instrument al dreptului contractual european și care ar invita statele membre fie să se inspire din acest instrument pentru a-și dezvolta legislația națională, fie să-l integreze ca regim opțional în sistemul lor intern sistemul juridic;

• un regulament care stabilește un instrument opțional al dreptului contractual european (sau „al doilea regim") pe care părțile, consumatorii și întreprinderile, le-ar putea alege în mod liber să își reglementeze relațiile contractuale. Acest instrument opțional ar constitui o alternativă la legile contractuale existente în statele membre;

• o directivă privind dreptul european al contractelor, care definește standardele comune minime și care ar completa viitoarea directivă privind drepturile consumatorilor;

• un regulament care instituie o lege europeană a contractelor, care ar înlocui diversitatea legislațiilor naționale, cu un corp de reguli uniforme (inclusiv norme obligatorii pentru protecția părților slabe);

---

[1] COM (2005) 456 final. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0456:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

[2] Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. [Online]: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0397+0+DOC+XML+V0//RO (Vizitat la: 25.03.2021).

[3] "(14) În cazul în care Comunitatea adoptă, în cadrul unui instrument juridic adecvat, norme de fond în materia contractelor, inclusiv clauze și condiții standard, respectivul act poate prevedea libertatea părților de a aplica normele respective". Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.

[4] Comunicat de presă, 21 mai 2010. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_10_595 (Vizitat la: 25.03.2021).

[5] Comunicat de presă, 3 mai 2011. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_11_523 (Vizitat la: 25.03.2021).

• crearea, din nou prin intermediul unui regulament, a unui autentic cod civil european, care să înlocuiască toate normele interne, cu un domeniu foarte larg (dreptul contractelor, dar și răspunderea delictuală și quasi-delictuală etc.).

În rezultatul studiilor efectuate de experți și consultărilor publice s-a ajuns la concluzia că trebuie să fie susținut un drept european al contractelor cu caracter opțional. De asemenea, acest instrument opțional ar putea fi completat cu un „set de instrumente" de referință, pentru a asigura coerența și calitatea legislației în materia dreptului european al contractelor.

Prin urmare, DCFR ar fi un nou regim al dreptului contractelor care nu este destinat să înlocuiască dreptul contractelor național, ci să îl suplimenteze. Această abordare a fost criticată pe motivul că ar duce la cumularea noului regim cu regimurile naționale existente și nu la eliminarea lor, ceea ce nu este un factor de simplificare a reglementărilor în materie. Dimpotrivă, noile norme comunitare vor concura cu normele naționale și va fi necesar să se organizeze relația dintre dreptul comunitar și dreptul contractual național[1].

Următoarea acțiune a instituțiilor UE a avut loc la 11 octombrie 2011, când a fost publicată Comunicarea Comisiei Europene (COM(2011) 636 final), care a conținea propunerea de regulament privind *Legislația europeană comună în materie de vânzare* (*Common European Sales Law - CESL*). Propunere dată includea o parte din „setul de instrumente" elaborat de Grupul de experți privind dreptul european al contractelor, având la bază DCFR, (a se vedea *supra*), luând în considerare contribuțiile pertinente din partea părților interesate și a experților. Propunerea era "concepută ca o contribuție la promovarea creșterii și a schimburilor comerciale pe piața internă, având la bază respectarea libertății contractuale, a unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, în conformitate cu principiile subsidiarității și proporționalității"[2]. Propunerea prevedea un set cuprinzător de norme uniforme în materie contractuală care să reglementeze întregul ciclu de viață al unui contract de vânzare și care să devină parte integrantă a dreptului intern al fiecărui stat membru, ca un cadru alternativ de drept al contractelor. Cu ocazia acestei Comunicări, doamna Viviane Reding, vicepreședintă a Comisiei Europene și, totodată, responsabilă de justiție, a declarat cu entuziasm: „Legea europeană comună opțională privind vânzările va da un impuls pieței unice, motorul creșterii economice în Europa. Acesta va oferi întreprinderilor un mod ușor și ieftin de a-și extinde activitățile pe noile piețe europene, oferind în același timp consumatorilor oferte mai bune și un nivel ridicat de protecție "[3].

Însă nu toți au împărtășit entuziasmul doamnei Viviane Reding, proiectul vizat fiind criticat pe larg, atât de experți, cât și de profesioniști interesați. Unii experți au obiectat că CESL se va aplica numai dacă părțile aleg acest instrument la încheierea contractului (*opt-in*); prin urmare, acesta ar fi un fel de al 28-lea sistem juridic, comun tuturor statelor membre, care se va aplica în paralel cu legislațiile naționale ale statelor membre și nu va rezolva problema uniformizării dreptului contractelor. În plus, CESL va putea fi aplicat doar tranzacțiilor transfrontaliere[4]. Totodată, o coaliție de grupuri de lobby care activează pentru mediul de afaceri s-a pronunțat împotriva acestei propuneri, afirmând că aceasta doar va face mai complexe și mai costisitoare provocările pe care le pune piața unică. Contra propunerii s-au pronunțat și unele asociații de consumatori, care au susținut că cetățenii vor fi mai puțin protejați, deoarece companiile vor putea alege între două sisteme juridice și vor opta probabil pentru dreptul care le este cel mai favorabil[5].

Cât privește procedurile în cadrul instituțiilor UE, în septembrie 2013, Comisia pentru Afaceri Juridice (JURI) a adoptat raportul care susținut propunerea, iar Comisia pentru Piața Internă și Protecția Consumatorilor (IMCO) a sugerat schimbarea formei juridice a CESL într-o directivă, care ar armoniza anumite aspecte ale răspunderii vânzătorului față de consumatori, completând astfel

[1]Castets-Renard C. Droit européen des contrats : la simplification en marche ? [Online]: https://books.openedition.org/putc/1310?lang=en (Vizitat la: 25.03.2021).

[2]COM(2011)636final.[Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 25.03.2021).

[3][Online]: Viviane Reding (europa.eu) (Vizitat la: 25.03.2021).

[4] Pichonnaz P. *Op. cit.*, p. 90-91.

[5] Gillet A., Fleming J. La loi sur les ventes sur le point d'être rejetée. [Online]: https://www.euractiv.fr/section/economie/news/la-loi-sur-les-ventes-sur-le-point-d-etre-rejetee/ (Vizitat la: 25.03.2021).

actuala directivă privind drepturile consumatorilor. Comisia IMCO a avut „dubii fundamentale cu privire la adecvarea propunerii Comisiei Europene" și a considerat că crearea unui instrument opțional ar duce la incertitudine juridică și ar fi dezavantajos pentru consumatori. La 26 februarie 2014, Parlamentul European a adoptat rezoluția legislativă privind CESL, propunând să-i limiteze domeniul de aplicare doar la tranzacțiile transfrontaliere la distanță (online) între companii și consumatori. În continuare, conform procedurii legislative ordinare (co-decizie), Regulamentul urma să fie adoptat de către Consiliul de Miniștri, lucru care nu s-a întâmplat. La 21 octombrie 2019, Conferința președinților a decis ca Parlamentul să solicite Comisiei retragerea oficială a propunerii CESL, iar la 29 septembrie 2020 Comisia a retras propunerea[1].

Necesitatea de a elimina obstacolele create de diferențele legislative în materie contractuală este recunoscută și într-o serie de documente strategice pentru UE: *Strategia Europa 2020*[2]*; Planul de acțiune al Comisiei pentru punerea în aplicare a Programului de la Stockholm*[3], *O agendă digitală pentru Europa*[4], care prevede crearea unui instrument legislativ opțional în materie contractuală drept una din acțiunile-cheie de promovare a economiei digitale; *Revizuirea „Small Business Act"*[5] care vizează eliminarea obstacolelor, inclusiv a celor create de legislația în materie contractuală, care limitează potențialul de creștere al întreprinderilor mici și mijlocii și *Actul privind piața unică*[6] care promovează ideea unui instrument juridic care ar facilita tranzacțiile transfrontaliere.

Cu toate acestea, necesitatea de a armoniza reglementările în domeniul dreptului contractelor a rămas la nivel de declarații și de documente strategice; nici un istrument oficial cuprinzător de uniformizare a dreptului contractelor, nici opțional, nici cu atât mai mult cu forță juridică obligatorie, nu a fost adoptat de către instituțiile UE. Demersurile privind armonizarea reglemetărilor în materia contractelor au continuat să aibă un caracter sectorial, constând în elaborarea și perfecționarea acquis-ului UE în unele domenii specifice. De exemplu, Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 introduce norme care au scopul de a armoniza, în special, aspectele referitoare la conformitatea bunurilor, măsurile reparatorii aflate la dispoziția consumatorului în caz de lipsă de conformitate și modalitățile de exercitare a acestor măsuri reparatorii[7].

Armonizarea legislațiilor naționale din Europa

Chiar și în lipsa unui cadru juridic comun bine închegat și coerent în materie contractuală la nivelul UE, existența noțiunii "dreptul european al contractelor" poate fi justificată prin constituirea unui ansamblu de principii, noțiuni și reguli comune care se cristalizează în cadrul procesului de apropiere (armonizare, unificare) a reglementărilor în materia vizată în dreptul comparat, în jurisprudența și în doctrina din Europa (în acest sens, termenul "european" se referă nu la UE, ci la continentul european). În ultimele două decenii legislațiile statelor europene în domeniul contractelor au evoluat

[1] Document 52020XC0929(02). [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fr/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0929%2802%29 (Vizitat la: 25.03.2021).

[2]Comunicarea Comisiei "Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii". COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]: https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020 (Vizitat la: 25.03.2021).

[3]Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru cetățenii Europei, plan de acțiune pentru punerea în aplicare a programului de la Stockholm ". COM (2010) 171 final, 20.4.2010, p. 5 și p. 24. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0171:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

[4]Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "O agendă digitală pentru Europa". COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

[5]Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "Revizuirea „Small Business Act" pentru Europa". COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078 (Vizitat la: 25.03.2021).

[6]Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – «Împreună pentru o nouă creștere»". COM (2011) 206 final, 13.4.2011, p. 14 și p. 19. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

[7]Directiva din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771&from=EN (Vizitat la: 25.03.2021).

semnificativ; într-o serie de țări de pe ”bătrânul continent” au fost efectuate reforme ale dreptului contractelor, fie pe calea adoptării unor coduri civile noi (de ex.: România (2011), Cehia (2014), Ungaria (2014)), fie pe calea adoptării unor legi de modernizare a reglementărilor existente în materia vizată (Germania (2001), Federația Rusă (2013), Franța (2016), Republica Moldova (2018)).

Este important de menționat că reforma dreptului contractelor a avut loc, inclusiv, în legislațiile, care au constituit mari ”generatoare” și ”surse de inspirație” ale dreptului civil, în general, și ale dreptului contractelor, în particular, în Europa și în întreaga lume. Ne referim, în particular, la Codul civil al Germaniei, care dincolo de faptul că a influenţat puternic legislaţiile civile şi comerciale ale Austriei, Elveţiei, Greciei, Japoniei, Braziliei, URSS, Ungariei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Republicii Moldova etc., a jucat un rol primordial în dezvoltarea doctrinei dreptului civil, fiind o expresie legislativă clasică a metodei şi conceptului pandectist de codificare[1]. Codul civil german a fost renovat în baza legii din 26 noiembrie 2001, denumită „de modernizare a dreptului obligaţiilor”, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2002. Legea în cauză prezintă o importanţă crucială prin amploarea sa, prin modificările profunde pe care le-a adus. Procesul legislativ de reformare a dreptului obligaţiilor în Germania a fost declanşat cu ocazia necesităţii transpunerii în dreptul german a unui şir de directive europene. Legislatorul a profitat de această ocazie şi pentru a codifica soluţiile şi regulile care s-au conturat în jurisprudenţă. Unul din scopurile urmărite în cadrul reformării dreptului german al obligaţiilor a fost apropierea reglementărilor germane de „marile instrumente de uniformizare a dreptului contractelor” (Convenția de la Viena, Principiile UNIDROIT, Principiile DEC)[2].

Un reper important pentru întreaga mișcare de unificare a dreptului contractelor în Europa îl constituie recenta renovare a Codului civil francez, operată prin Ordonanţa nr. 216-131 din 10 februarie 2016 de reformare a dreptului contractelor, a regimului general şi a probei obligaţiilor[3], intrată în vigoare la 1 octombrie 2016. Codul civil francez, numit și Codul Napoleon, a servit drept model pentru multe sisteme de drept; integral, sau principalele sale concepte şi instituţii, au fost recepţionate în aşa ţări ca Belgia, Luxemburg, Italia, Spania, Portugalia, România, unele ţări din America Latină, Egipt, Libia, Irak, un mare număr de ţări din Africa şi din Oceania, statul Louisiana din SUA, provincia Quebec din Canada etc.[4] și a constituit, folosind expresia plastică a profesorului Ole Lando, președintele Comisiei pentru Dreptul European al Contractelor (a se vedea *supra*), „cel mai important produs de export care a existat cândva în perioada modernă…, posedând întotdeauna o remarcabilă vitalitate”[5]. Necesitatea acestei reforme a fost dictată de evoluțiile dreptului, jurisprudenței și doctrinei pe parcursul a mai mult de două secole, deoarece titlul 3 din cartea a III-a referitor la dreptul contractual nu se modificase de la intrarea în vigoare a Codului Napoleon în 1804. Astfel, mai multe reglementări și concepte au fost depășite în fața noilor provocări cu care se confruntă societatea franceză, în contextul integrării europene și al globalizării. Această reformă vine să revigoreze Codul lui Napoleon în încercarea de a-i menține atractivitatea și competitivitatea.

Una din cele mai recente opere de modernizare a legislației civile și a dreptului contractelor, în particular, este reforma înfăptuită în Republica Moldova, prin adoptarea Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative, nr.133 din 15 noiembrie 2018[6]. Reforma Codului civil al Republicii Moldova reprezintă un efort de amploare pe calea modernizării infrastructurii juridice naționale și aducerea acesteia în linia celor mai moderne reglementări, totodată ținând cont de problemele interpretării și aplicării redacției anterioare a Codului civil. În acest scop, au fost studiate şi s-au ţinut cont de ultimele evoluţii legislative pe plan internaţional şi european, în

[1]Zweigert K., Kotz H. Introduction to Comparative Law. Oxford: Clarendon Press, 1992, p.103-122.

[2]Witz C. La nouvelle jeunesse du BGB insufflée par la réforme du droit des obligations. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.42/7095, p.3156-3161; Schley M. La grande réforme du droit des obligations en Allemagne. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.21/7074, p. 1738-1740.

[3] Ordonnance n°216-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve desobligations,

[Online]:https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032004939&categorieLien=id (Vizitat la: 25.03.2021).

[4]Zweigert K., Kotz H. *Op. cit.*, p.159-162.

[5]Lando O. L'avant-projet de réforme du droit des obligations et les Principes du droit européen des contrats: analyse de certaines différences. Revue du droit des contrats, nr.1, 2006, p.175.

[6]Monitorul Oficial, nr. 467-479 din 14.12.2018, art. 784.

special, DCFR, CESL, codurile civile din Franța, Germania, Italia, Olanda, Cehia, Ungaria, România etc. Totodată, au fost transpuse în legislația națională prevederile pertinente din acquis-ului UE. Reforma se încadrează în realizarea angajamentelor pe care și le a asumat țara noastră în baza Acordului de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, din 2014, care prevede că Republica Moldova realizează apropierea treptată a legislației sale de dreptul Uniunii și de instrumentele internaționale menționate în anexele la acest acord[1].

Concluzii

Procesul de uniformizare la nivel european a reglementărilor în materia contractelor este unul complex și dificil, iar noțiunea ”drept european al contractelor” desemnează mai degrabă un deziderat decât o realitate; deziderat care se pare că are mai mulți adversari decât susținători. Într-adevăr, acquis-ul comunitar în acest domeniu continuă să aibă un caracter sectorial și fragmentar. *Cadrul Comun de Referință pentru Dreptul European al Contractelor,* ca instrument ”politic”, care ar unifica dreptul contractelor, așa cum se preconiza cu aproape două decenii în urmă, până în prezent nu a fost oficializat, iar DCFR elaborat de cercetători din diferite centre universitare europene a rămas să fie o operă doctrinară. Mai mult ca atât, proiectul CESL, care, într-o formă mai restrânsă, conține concepte și elemente de bază din DCFR, a fost scos de pe agenda instituțiilor UE.

Cu toate acestea, procesul de uniformizare a dreptului european al contractelor, deși într-un ritm mai lent decât și-ar dori promotorii și susținătorii acestui proces, continuă pe diferite căi. Una din căi este elaborarea și perfecționarea acquis-ului comunitar, care conține reglementări în materia contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi. O altă cale este elaborarea unei teorii generale a contractelor, prin intermediul operelor doctrinare și a instrumentelor de uniformizare a dreptului cu caracter opțional, cum este, în particular, DCFR, care constituie ”surse de inspirație”, atât pentru legislatorul UE, cât și pentru legislatorii naționali. Astfel, soluțiile consacrate în aceste instrumente pot dobândi valoare normativă indirect, contribuind la uniformizarea dreptului contractelor în cadrul UE și în afara ei. Reformele legislațiilor civile în diferite state europene, care au avut loc în ultimii ani, demonstrează că are loc un proces de uniformizare implicită a dreptului contractelor în cadrul Europei, codificările în materie inspirându-se unele din altele, dar și din instrumentele evocate mai sus. Prin urmare, putem spera că în viitor dreptul european al contractelor va deveni nu numai o construcție doctrinară și un deziderat politic, dar și o realitate juridică incontestabilă.

Bibliografie:

1. Beale H., Hartkamp A., Kotz H., Tallon D. Contract Law. Oxford: Hart Publishing, 2002.

2. Bussani M., Mattei U. *The Common Core of European Private Law.* Deventer : Kluwer, 2003.

3. Castets-Renard C. Droit européen des contrats : la simplification en marche ? [Online]: https://books.openedition.org/putc/1310?lang=en (Vizitat la: 25.03.2021).

4. Code européen des contrats - Livre Premier. Milano: dott. A. Giuffre editore, 2002.

5. Communication de la Commission au Parlement europeen et au Conseil - Un plan d'action. COM(2003) 68 final. Journal Officiel C 63 din 15.03.2003.

6. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – «Împreună pentru o nouă creștere»”. COM (2011) 206 final, 13.4.2011, p. 14 și p. 19. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

7. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru

[1]Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 260 din 20 august 2014 [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0830%2801%29 (Vizitat la: 25.03.2021).

cetățenii Europei, plan de acțiune pentru punerea în aplicare a programului de la Stockholm ". COM (2010) 171 final, 20.4.2010, p. 5 și p. 24. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0171:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

8. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "O agendă digitală pentru Europa". COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF (Vizitat la: 25.03.2021).

9. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "Revizuirea „Small Business Act" pentru Europa". COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078 (Vizitat la: 25.03.2021).

10. Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

11. Comunicarea Comisiei "Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii". COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]: https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020 (Vizitat la: 25.03.2021).

12. Directiva din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE [Online]: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771&from=EN (Vizitat la: 25.03.2021).

13. Fauvarque-Cosson B., Mazeaud D. European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules. Munchen: Sellier, 2008.

14. Gillet A., Fleming J. La loi sur les ventes sur le point d'être rejetée. [Online]: https://www.euractiv.fr/section/economie/news/la-loi-sur-les-ventes-sur-le-point-d-etre-rejetee/ (Vizitat la: 25.03.2021).

15. Lando O. L'avant-projet de réforme du droit des obligations et les Principes du droit européen des contrats: analyse de certaines différences. Revue du droit des contrats, nr.1, 2006, p.175.

16. Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative, nr.133 din 15 noiembrie 2018. Monitorul Oficial, nr. 467-479 din 14.12.2018, art. 784.

17. Ordonnance n°216-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations. [Online]:https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032004939&categorieLien=id (Vizitat la: 25.03.2021).

18. Pichonnaz P. *Le droit européen des contrats s'écrit-il à Bruxelles* ? In : Revue de la Faculté *de droit* de l'Université de Liège. 2013, nr.1, p. 89-102.

19. Principles, Definitions and Model Rules of European Pivate Law. Draft Common Frame of Reference. Germany, Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. 643 p.

20. Principles of European Contract Law. [Online]: https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/ (Vizitat la: 24.03.2021).

21. Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.

22. Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Munich, 2007.

23. Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Munich, 2009.

24. Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. [Online]: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0397+0+DOC+XML+V0//RO (Vizitat la: 25.03.2021).

25. Sacco R. La comparaison juridique au service de la connaissance du droit. Paris : Economica, 1991.
26. Schley M. La grande réforme du droit des obligations en Allemagne. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.21/7074, p. 1738-1740.
27. Zweigert K., Kotz H. Introduction to Comparative Law. Oxford: Clarendon Press, 1992.
28. Witz C. La nouvelle jeunesse du BGB insufflée par la réforme du droit des obligations. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.42/7095, p.315-316.

Copyright©BĂIEȘU Aurel, 2021.

Contacts / Contacte / Контакты:

BĂIEȘU Aurel
Republica Moldova,
Chișinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1,
oficiul 213, MD-2069
E-mail: aurelbaies@yahoo.com